

חיברה- נאוה מילר

שורש ומשקל

תצורת השם

מהו שורש ומשקל ?

- שורש ומשקל זוהי דרך בה העברית יוצרת שמות ולא פעלים משורשים שכבר קיימים בשפה.
- שורש+בנין = פועל
- בעברית קיימים שבעה בניינים
- שורש+משקל = שם
- בעברית קיימים עשרות משקלים עם משמעויות שונות

מהו משקל ?

- משקל הוא תבנית ממש כמו בניין בה נציב שורשים כדי לקבל משמעות מסויימת .
- לדוגמה :
- משקל קטל- משמעותו (כלומר הוא מציין) בעל מקצוע ועל כן כשנציב את השורשים במקום האותיות ק-ט-ל נקבל בעלי מקצוע .
- לדוגמה השורש ס.פ.ר במשקל קטל ייתן את בעל המקצוע - ספּר

כיצד נזהה משקל ?

- רצוי ללמוד את המשקלים של שמות הפעולה של כלל הבניינים ומשקלים נפוצים בעל פה על מנת להבטיח סיכויי הצלחה גבוהים בזיהוי .
- אפשר גם לזהות בשיטה ההפוכה – מזהים שורש ובמקומו מציבים את האותיות **ק-ט-ל** .
- לדוגמה- ניקח את השם-מְבַרְשֶׁת- ונציב במקום אותיות השורש ב.ר.ש את האותיות **ק-ט-ל** אשר מציינות משקל ונקבל – מְקַטְלֶת- משקל שמציין כלי/מכשיר.

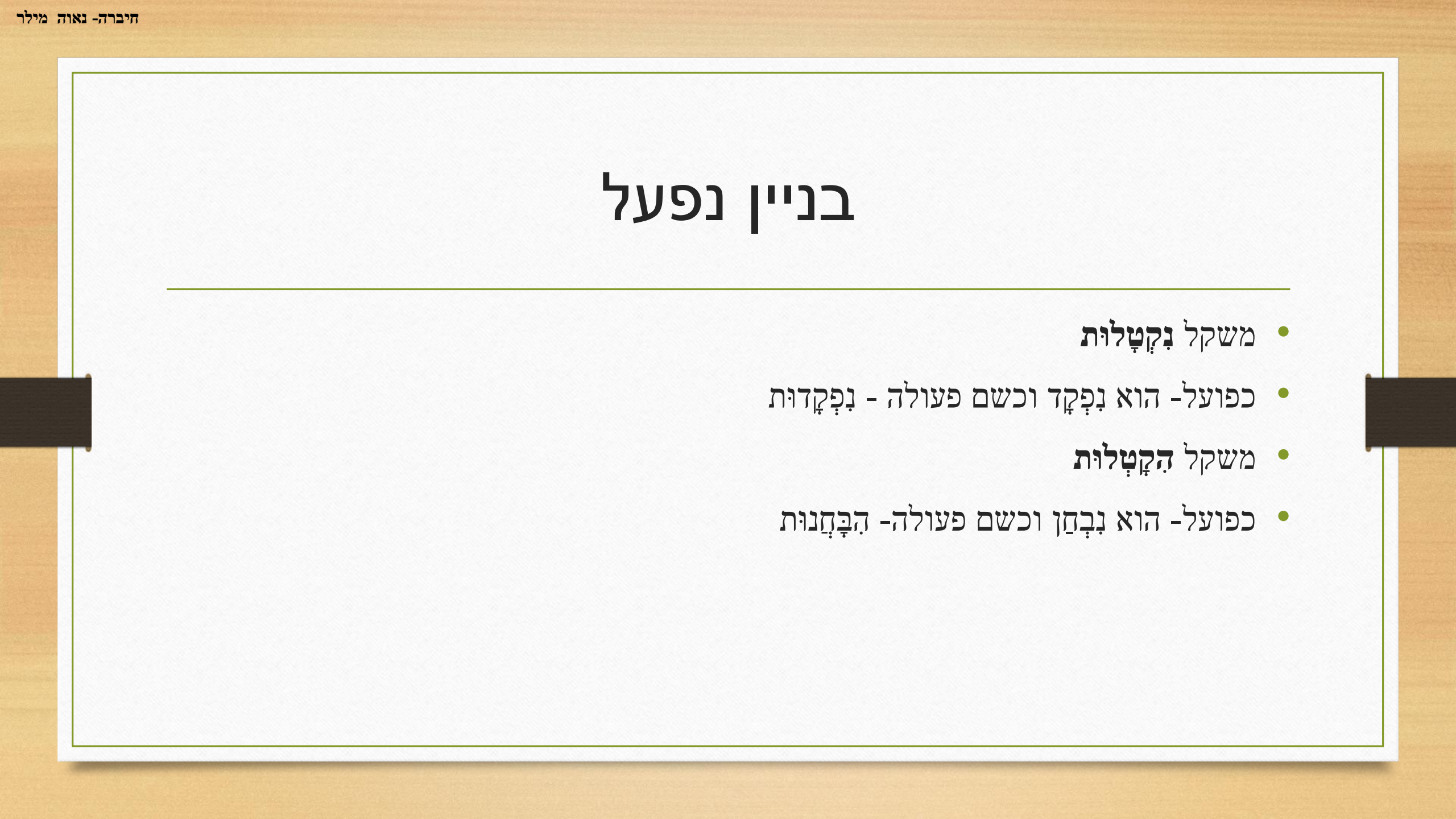
משקלים של שמות הפעולה

לפעלים בעברית יש משמעות ועל כן שנרצה לסכם את התוצר של הפעולה, כלומר את סך הפעולה שהתקבלה נשתמש בשם פעולה.

- לדוגמה – הוא הולך, הולך והולך
- סך הכל הוא מבצע הליכה.
- המילה הליכה המשמעות שלה היא שם פעולה בבניין פעל.
- חלק מן הגישות בדקדוק טוענות כי רק לבניינים פעילים יש שמות פעולה, כלומר לבניינים :
- פעל, נפעל, הפעיל, פיעל והתפעל.

בניין פעל (קל)

- משקל קְטִילָה- כמו יְשִׁיבָה, קְפִיצָה
- אם ניתן לגזור פועל בבניין קרוב, הבניין אותו נגזור יהיה המשמעות.
- לדוגמה – לְמִידָה- ניתן לגזור את הפועל לְמַד בבניין פעל ולכן המשמעות של המשקל היא שם פעולה של בניין פעל.
- משקל קְטִילָה
- לדוגמה – גְּנִבָה, שְׁרָפָה



בניין נפעל

- משקל נְקָטְלוּת
- כפועל- הוא נִפְקֵד וכשם פעולה - נִפְקָדוּת
- משקל הִקְטָלוּת
- כפועל- הוא נִבְחַן וכשם פעולה- הִבְחָנוּת

בניין הפעיל

- משקל הקטלה
- כפועל נראה את הכנים וכשם פעולה נקבל נאווה הכנסה.
- משקל הקטל
- כפועל נראה את הפסיד את וכשם פעולה נקבל את הפסיד.

בניין פיעל

- משקל קטול
- לדוגמה – כפועל נראה את בקש וכשם פעולה נקבל את - בקוש .
- משקל קטלה
- כפועל נראה פון את וכשם פעולה נקבל את פונה.

בניין התפעל

- משקל התקטלות
- כפועל נראה את התלבש וכשם פעולה נקבל את התלבשות.

משקלים נפוצים

משקל	משמעות	דוגמאות
מקטל מקטלה	מקום	מבצר, מגדל משפלה, מסעדה
מקטל מקטלה	כלי/ מכשיר	מסרק, מברג מסחטה, מברגה
קטיל	תכונה	אמיץ, יציב
קטלן	בעלי מקצוע/תפקיד	רקדן, שחקן
קטלת	מחלות	אדמת